

206 och 208. Överselö kyrka, Selebo hd.

Pl. 104.

Litteratur: Bidrag till Södermanlands äldre kulturhistoria 5 (1884), s. 2; S. Boije, Anteckningar (ATA); E. Brate, Skansens runstenar (Meddelanden från Nordiska Museet, 1897), s. 13; G. Hallström i Fornvännen 1931, s. 262 f.

Äldre avbildningar: Teckning av C. F. Lindberg 1882 (ATA); teckning av okänd ²⁶/₇ 82 (ATA); Brate (ATA).

Då de båda runstenarna ursprungligen bildat ett enhetligt monument med sammanhörande inskrifter, behandlas de här tillsammans.

Sö 206 anträffades vid kyrkans reparation år 1882, liggande i själva kyrkomuren, på tornets södra sida, under det dåvarande golvet. Ristningen var vänd nedåt. Stenen blev vid utbrytningen sönderslagen, i två större och en mindre del, men finnes fullständigt i behåll, med undantag av att överkanten är något skadad. Den står nu rest i nordvästra hörnet av kyrkogården. Sö 208 blev funnen ett år senare vid omläggning av bogårdsmuren kring kyrkogården. Ett större stycke var avslaget och förlorat (nedtill å bilden), och även vid ena ytterkanten var ristningen skadad. Stenen restes i kyrkskolans trädgård. Var dubbelmonumentet ursprungligen har stått, har givetvis ej kunnat utrönas.

Båda stenarna ha ett ovanligt litet format. Sö 206 är 1,11 m. hög, 0,47—0,64 m. bred, Sö 208 i sitt nuvarande stympade skick 1,07 m. hög, 0,90 m. bred. Sö 208 har en mycket egendomlig form, närmast tresidig, tjockast längst mitten och avsmalnande utåt kanterna. Framsidan delas sålunda av en längsgående köl i två plan, i trubbig vinkel (ung. 135°) mot varandra. Att båda stenarna verkligen ha varit resta, framgår av inskrifterna. I vilken ordning de skola läsas, förefaller likgiltigt.

Sö 206:

: hir : skal : stenta : staena : þisir : runum : ru - nir : . || . raisti : k - - - auk : at syni : sina : auk : hielmlauk :

5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 65 70

at brypr : sina .

75 80

Her skal standa stæinar þessir,
runum ru[ð]nir, ræisti G[uðl]aug

at syni sina, ok Hialmlaug at brøðr sina.

»Här skall stånda stenarna dessa,
av runor röda, reste dem Gudlög

efter sina söner, och Hjälmlög efter sina bröder.»

Sö 208:

: kuplauk . auk : hielmlaug : þar : - - - - u . raistu : ern : auk : at : þorstain : || : boanta : kopan : buki : i

5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 65

frayslutum : arfi : ful sum ir : sustursun inibra || tar :

70 75 80 85 90 95 100 105

Guðlaug ok Hialmlaug þar ræistu [-b]ærn ok at Þorstæin, boanda goðan, byggi i Frøyslundum, arfi Full[uga], sum er systursun Ænnibrantar.

»Gudlög och Hjälmlög de reste . . . [-b]ärn och efter Torsten, en god bonde, som bodde i Fröslunda, Full[uges] arvinge, . . . som är Annebrants systerson.»

Till läsningen: Sö 206: 1 **h** liknar **n**, med korta bst; tydliga äro endast v. övre och h. nedre bst. Tydligt stungna äro 10 **e**, 52, 75 **y**, sannolikt stungna äro också 17 och 64 **e**. Däremot ostungna 2, 21 **i** och 42, 48, 70 **k**. 10 **e** kan icke läsas som **a**. 30—31 **ru** skadade, **p** helt borta, därigenom att en flisa av stenytan fallit av. Av 43—45 finnas endast nedre delen av staplarna

i behåll, men läsningen är säker på grund av Sö 208. — Boije 1—3 **nir**, 14—19 **staina**. — Brate: 1—3 **eir**. — Sö 208: Tydligt stungna äro 13, 34 **e**, 69 **y**; något osäker är 19 **g**. Icke stungna äro 1, 7, 56, 63 **k**, 62, 89 **u**, 97 **i**. 27 är säkert **u**, ehuru övre delen av såväl hst som bst äro borta. Av 23 finnes endast hst och möjligen ett spår av en bst upptill t. h.; den synes knappast ha varit **m**, ehuru *møðgor* är just det ord, som man här väntar.¹ Mellan 33 **u**: och 34 **e** kan ha funnits plats för exempelvis **staina:pisa:at þorb**. Huruvida 82 är **l** eller **r** kan ej avgöras. Sk finnes varken efter 96 **n** eller 97 **i**. — Boije: **raistu**, **frayslutm**, **inibratan**. — Brate: **reistu**, **suniaibratan**; 98 kan läsas som **a** eller som **n**.

Sö 206: Anmärkningsvärd är formen 14—19 **staena**, utan den nom.-ändelse **-r**, som man väntar, eftersom ordet är satsens subjekt. Då **e** i 8—13 **stenta** är säkert, måste väl omljudsvokalen vara införd i inf. från pres. sg. Av grammatiskt intresse är formen 4—7 **skal**; predikatsverbet har singular form, oaktat det följande subjektet är pluralt. 30—35 **ru-nir** måste vara en pluralform av ett adj. eller particip på **-inn**. Det är icke möjligt att genom insättning av någon annan runa än **p** få ett ord, som ger en förnuftig mening i sammanhanget. Därför anser Brate med rätta (*Skansens runstenar*, s. 13), att det i **ru[p]nir** felande **p** »kan suppleras med fullkomlig säkerhet». Hallströms invändningar (*Fornvännen* 1931, s. 362 f.) bero på en alltför långt driven skepsis. — *Runum* är ett slags dativus limitationis: *runum ruðnir* 'rödfärgade med hänsyn till runorna'. Jfr isl. *fríðr sýnum*, *mikill vexti*, *vel viti borinn* o. dyl.

Inskriftens formulering erinrar om Hauggrän-stenen (L 1571, Ad. Noreen, *Altschwedische Grammatik*, s. 486):

*Hier mun standa stain at merki,
biartr a biargi, en bro fyrir . . .*

Sö 208: 76—79 **arfi** står i nominativ i stället för väntad ackusativ. Suppleringen 80 f. **fuluka**, gen. *Full[uga]* av namnet *Fullugi* är mycket osäker (om detta namn se Sö 228). I stället för *Fullugi* kan givetvis ha stått ett namn sammansatt med *Folk*. Namnet *Ænnibratr* förekommer också på L 694 Ö. Dalby, Veckholms sn (Uppl.). Från en isländsk *pula* i Snorra-Eddan är *Ænnibrattr* känt som ett Odensnamn. För genitiven *Ænnibrantar* jfr *Frøknar* å Gerstabergrstenen Sö 347. — *Guðlaug* är ett vanligt kvinnonamn; se nedan Sö 263. Däremot är *Hialmlaug* för övrigt okänt. *Hialm-* förekommer i några få kvinnonamn: *Hialmdis* L 774 Rotbrunna, Härnevi sn, fsv. *Hiælmborgh*, isl. *Hialmgerðr*. Ur ljudhistorisk synpunkt anmärkningsvärd är teckningen av brytningsdiftongen med **ie**: Sö 206 **hielmlauk**, Sö 208 **hielmlaug**. Jfr Sö 181, 212, 347 **hielbi**, Sö 276 **uihielbr**, Sö 260 **ierunt**; E. Brate o. S. Bugge, *Runverser*, s. 23 n. 6; Ad. Noreen, *Altschwedische Grammatik* § 96; A. Kock, *Svensk ljudhistoria* 2, s. 353 f.

i frayslutum avser en av de två byar med namnet Fröslunda, som finnas i Överselö sn, den ena belägen omkr. 3 km. SÖ om kyrkan, den andra — Kil-fröslunda, d. v. s. Fröslunda i Kilen — ungefär lika långt åt NÖ. Den ene brodern, Torsten, har sålunda bott i Fröslunda. Det förefaller icke osannolikt, att den andre, av vars namn endast de tre sista runorna **-ern** återstå, såsom Brate framkastat, varit den *Gæirbern*, över vilken Nybble-stenen (Sö 213) är rest. — Om satsen *byggji i Frøyslundum*, vartill motsvarighet finnes i flera andra inskrifter: Sö 194, 214, 312, L 667, 668, 692, 743, 746, 415, 524, se *Nysvenska studier* 9 (1929), s. 58. — Om ortnamnet Fröslunda se E. Wessén i *SNF* 14: 1 (1923), s. 9. Följande medeltida belägg äro kända: *de prebenda frøslunda* 1314 SD 3, s. 151 (avskr.), *Prebende frøslunda, in frøslundhom parrochie øffra syla* 1331 SD 4, s. 244 (avskr.), *Frøslunda SRS* III: 2, s. 280, *ett kaneka giæld som kallas frøslunda* ²⁰/₇ 1442, *i frøøslundom* ⁷/₁₀ 1447, *i frøslundom* ²⁸/₁₀ 1448, *j frøslunde* ⁴/₂ 1468.

¹ Brate, som antager, att Sö 208 liksom Sö 206 till sin förra del haft metrisk form, vill därför utfylla luckan med ordet **kopu** *goðu* 'de goda', allittererande med namnet *Guðlaug*.